

M^a**MLÁDEŽ** **SPOLOČNOSŤ**

ROČNÍK XXII
4/2016

MINISTERSTVO
ŠKOLSTVA, VEDY,
VÝSKUMU A ŠPORTU
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Slovenský časopis
pre štátnu politiku
a výskum mládeže

**MLÁDEŽ
A SPOLOČNOSŤ
YOUTH
AND SOCIETY**

Slovak Journal
for state Policy
and Youth Research

EV 552/08
ISSN 1335-1109

Vydáva

Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky, odbor detí a mládeže
a Centrum vedecko-technických informácií SR, Lamačská 8/A, 811 04 Bratislava

Predseda redakčnej rady

Mária Bošňáková, MŠVVaŠ SR

Členovia redakčnej rady

Rastislav Bednárík, Inštitút pre výskum práce a rodiny
Marcela Bieliková, Centrum vedecko-technických informácií SR
Radoslav Štefančík, Fakulta aplikovaných jazykov EU BA
Anton Kozoň, VŠZaSP sv. Alžbety
Peter Ondrejko, Fakulta humanitných štúdií UTB ve Zlíne
Adriana Wiegerová, Fakulta humanitných štúdií UTB ve Zlíne
Alžbeta Brozmanová Gregorová, Pedagogická fakulta UMB Banská Bystrica
Denisa Selická, FF UKF Nitra
Monika Štrbová, FF UKF Nitra
Blandína Šramová, PF UK Bratislava

Výkonná redaktorka

Marianna Pétiová, Centrum vedecko-technických informácií SR,
Marianna.Petiova@cvtisr.sk

Jazyková redaktorka

Gabriela Aichová

Grafická úprava

Elena Havlíková

Časopis vychádza 4x ročne, rozširuje a objednávky prijíma Centrum vedecko-technických informácií SR, oddelenie prevencie a výskumov v oblasti mládeže, Staré grunty 52, 842 44 Bratislava, IČO 00 151 882. Dátum vydania periodickej tlače január 2017.

Obsah IV/2016

Dokumenty

- 3 **Reš, D.:** Politická priorita predsedníctva SR v Rade EÚ v oblasti mládeže
- 4 **Reš, D.:** Záverečná správa EURÓPSKA KONFERENCIA MLÁDEŽE, Košice, Kulturpark 4. – 6. október 2016
- 15 **Reš, D.:** Záverečná správa STRETNUTIE GENERÁLNYCH RIADITEĽOV PRE OBLASŤ MLÁDEŽE, Košice, Hotel Jasmin 6. – 7. október 2016
- 27 **Spoločné odporúčania Štruktúrovaného dialógu s mládežou** Umožniť mladým ľuďom zapojiť sa a byť aktívni v rôznorodej, prepojenej a inkluzívnej Európe

Problémy, state

- 31 **Potočárová, M.:** Úskalia socializácie dospievajúcich
- 39 **Janková, G.:** Edukácia a socializácia v marketingovej komunikácii

Z výskumu

- 48 **Ternényová, L. – Vernarcová, J.:** Kvalita života u žiakov/žiačok so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami
- 57 **Selická, D.:** Uplatniteľnosť absolventov vysokých škôl

Informácie

- 65 **Šlachta, M.:** Aktivity Úradu splnomocnenca vlády SR pre rómske komunity – oblasť mládeže

Recenzie

- 70 **Kozoň, A. a kol.:** Náhľad na tradičnú rómsku kultúru v procese socializácie (V. Kusin)

Kozoň, Antonín a kol.:

Náhľad na tradičnú rómsku kultúru v procese socializácie

Trenčín: SpoSolntE, 2016. 242 s.
ISBN 978-80-89533-18-3

Sprístupnenie neľahkej problematiky, o ktoré sa usiluje kolektív autorov pod vedením doc. PhDr. Antonína Kozoňa, CSc., má charakter integrovanej intelektuálnej iniciatívy zameranej na aktualizáciu metódy historickej rekonštrukcie. V jej rámci môže byť uvedený cieľ posudzovanej práce (a nazdávam sa, že to tak je) úspešne zrealizovaný – sprístupniť fenomén tradičnej rómskej kultúry v jej identite, v historickej kontinuite a špecifickosti vlastnej jej subjektom, spôsobu ich existencie, ako aj zložitým mechanizmom ich socializácie v podmienkach SR a ČR.

Na druhej strane pohľad do minulosti je možný – z hľadiska kritérií objektivity – za predpokladu, že sa deje na základe identifikácie „súčasného stavu“ tohto fenoménu vzťahu ženy, muža a ich detí v rodine tradičnej rómskej kultúry (Kozoň). Na základe skúmania tých faktorov, ktoré určujú, ale aj určovali kvalitu a celkový charakter tradičnej rómskej kultúry v jej „procesualite“, dynamike zmien a ich dôsledkov na praktický život rómskej rodiny, na ich „stratégiu“ riešenia existenčných problémov, ťažko riešiteľných limitných situácií a často sa vyskytujúcich „bezalternatívnych dilem“ (Kusin, Drábiková; Buryová, Turečková; Kozoň).

Miera kvality, sociálnej efektivity vo zvládaní často neuveriteľne ťaživých situácií determinovala vzťah Rómov k majoritnej spoločnosti, no predovšetkým determinovala vzťah majoritnej spoločnosti k Rómom (zavše zaraďovaných do kategórie „sociálneho apendixu“). V spleťosti týchto vzťahov, v relatívnej autonómnosti rómskeho etnika v systéme vzťahov majoritnej spoločnosti sa konštituovali „základy sociálnej slobody“ (Kozoň). Pravda, „tej a takej“ slobody, ktorú akceptovali samotní Rómovia, avšak ktorá nie vždy korešpondovala s kritériami slobody majoritnej spoločnosti. Avšak aj táto „protirečivá“ sociálna (a ľudská!) skutočnosť patrí do systému tradičnej rómskej kultúry, je produktom ich „videnia sveta“, rodinných stereotypov a väzieb – a ako všetky typy kultúr v doterajších civilizáciách – obsahuje v sebe množstvo protirečivých prvkov.

Prirodzene, fenomén tradičnej rómskej kultúry nie je možné zredukovať na „sociálne otázky“, na riešenie problémov sociálnych vzťahov, na otázky súvisiace s diskrimináciou, predsudkami, negativizmom rámcujúcim sociálne málo prispôbových jedincov. Hoci práve tento aspekt pri analýze tradičnej rómskej kultúry nie je zanedbateľný najmä v kontexte s problematickým socializačným procesom a jeho nejednoznačnou interpretáciou, často nasmerovanou k redukcionizmu – vnímajúc socializáciu ako „asimiláciu“, alebo v smere interpretovať tento proces ako proces „sociálnej izolácie“ (Malík, Šebestová).

Tradičná rómska kultúra je mnohodimenzionálny fenomén, v ktorom sú prieniky súčasného spôsobu života s tradíciami na jednej strane, a intelektuálne ambície vzdelávajúcich sa a vzdelaných Rómov, reagujúcich na inovačné výzvy – požiadavky našej spoločnosti na druhej strane. V centre týchto „prienikov“ je úsilie Rómov zamerané na hľadanie „svojho miesta“ v tomto procese (Hejdiš, Matulay, Baková, Mojžišová-Magdolenová).

Nemožno nespomenúť jedinečnosť rómskej hudby, tancov a piesní, rovnako schopnosť – v duchu disponibility – komunikovať so svetom „z druhej strany“ – s majoritnou spoločnosťou a podobne. Nazdávame sa, že práve tento aspekt tradičnej rómskej kultúry má byť aktualizovaný „v úlohe zdroja“ (a zároveň aj ako „nástroja“), eliminujúceho fenomén odcudzenia medzi rómskym etnikom a majoritou (čo by nebolo na škodu zvýrazniť a rozšíriť priestor aj tejto téme).

Slovom, rómska „tradičná kultúra“ je kultúrou aj „dávnej minulosti“, ale aj kultúrou „teraz a tu“, kultúrou spôsobu života či už v osadách, mestách, obciach alebo v cudzine, v úsilí „dočasných migrantov“ o sebauplatnenie; no predovšetkým je to spôsob života v rodinách, vzťahov muža a ženy; ale do štruktúry kultúry v týchto súvislostiach patrí aj spôsob „reprodukčnej rodinnej politiky“ a v praxi prejavovaný vzťah k deťom ako k „hodnote hodnôt“ (Lešková; Selická, Šarvajcová, Štrbová).

Aj preto v úsilí autorov predkladanej publikácie dominuje požiadavka – premostená do metodologických prístupov v ich analýzach – identifikovať prieniky kultúrneho dedičstva so súčasnými požiadavkami života a praxe najmä mladej rómskej popu-

lácie – s požiadavkami upevňovania identity, jej chápania, ale aj ochrany (Kusin, Drábiková; Malík, Šebestová).

Aj preto je tento „široký zákos“ do predmetnej problematiky nevyhnutnou súčasťou reflexii fenoménu tradičnej kultúry rómskeho etnika „v minulosti a dnes“ (čo nás oprávňuje konštatovať – v úvode už signalizovaný – „integrovateľný prístup“ autorov, analyzujúcich danú problematiku). Je prítomný v každej štúdii a v tej či onej miere sa kreatívnym spôsobom podieľa na vytváraní celistvého obrazu tradičnej rómskej kultúry.

Metodologický, avšak aj prakticko-aplikačný efekt takéhoto prístupu k problematike tradičnej rómskej kultúry, spočíva v hodnovernej identifikácii identity Rómov, bez zreteľa na rozličné paradigmy tzv. rómskeho problému (Kozoň; Kusin, Drábiková). Ale aj na medzinárodné, náboženské alebo sociálno-triedne súvislosti, ovplyvňujúce riešenie a interpretáciu otázky sociálnych nerovností, kultúry chudoby a nimi určené limity v deľbe sociálnych rolí muža a ženy, pretransformovaných do nukleárneho typu rodiny (Spuchľák, Budayová, Černoch).

Vyústením reflexii predmetnej problematiky (s historicko-logickým, analytickým, komparatívnym a axiologickým prístupom) sú psychologicko-sociologické analýzy tradičnej rómskej kultúry, na produkcii ktorej sa podieľa sociálne prostredie a rómska rodina v úlohe „subjektu práce“ v tomto prostredí.

Otázka sociálneho prostredia nemôže byť samostatným predmetom úvah bez nadväznosti na potrebu reflexii životného prostredia (Kusin, Drábiková), čo potvrdzujú aj doterajšie dejiny tradičnej rómskej kultúry, spätosť spôsobu života Rómov s prírodným prostredím a dnešný „krízový vzťah“ k prírode zo strany samotných Rómov, predovšetkým zo sociálne nepravého prostredia (a zo strany sociálne neprispôsobivých jedincov rómskeho etnika).

Nemusíme zdôrazňovať význam životného prostredia, ktoré je rovnako dôležitým faktorom podieľajúcim sa na tvorbe a trvalej udržateľnosti kultúry nielen rómskeho etnika, ale všetkých doterajších civilizácií (Kusin, Drábiková; Kozoň).

Avšak problematika symbiózy kultúry, civilizácie a prírody, vrátane životného prostredia, bude predmetom pozornosti v najbližšej možnej budúcnosti, možno už na úrovni imperatívu (aj v podmienkach SR a ČR). Reflexie – hoci v nepriamych súvislostiach a v mnohom formou metaforického „príhovoru“ sú prítomné aj v tejto prezentovanej kolektívnej monografii.

Keďže tradičnú rómsku kultúru je možné pochopiť filozofiou bytia jej jedincov tu a teraz (Kozoň), teda v reálnych časovo-priestorových dimenziách, čo iné takýmto kvalitami disponuje, ak nie príroda, životné prostredie a jeho „sociálna modifikácia“?

V týchto, ako aj v iných, rýdzo socio-kultúrnych a princípom historicizmu rámcovaných reflexiách, autori podávajú (ich prostredníctvom) svedectvá o špecifickosti

tradičnej rómskej kultúry v jej „historickom profile“ s cieľom jej odkaz aktualizovať „teraz a tu; ale aj s cieľom poskytnúť súčasníkom rómskeho etnika „intímny priestor pre sebaobraz každého jej jedinca“ (Kozoň).

Takže nosnou ideou kolektívneho úsilia autorov je vyššie vymedzená dvojviedná úloha – a autori na čele s doc. PhDr. Antonínom Kozoňom ju zodpovedne splnili.

Kniha je dostupná v elektronickej verzii na <http://www.sposointe.eu/>.

prof. PhDr. Vasko Kusin, DrSc.
Fakulta sociálnych štúdií VŠD v Sládkovičove